



ROVATVEZETŐ: Dr. Szalay László

A magyar kajszí az ízével vezet

Dr. Szalay László

SZIE Kertészettudományi Kar, Gyümölcsstermő Növények Tanszék, Budapest

A „magyar kajszí” fogalmát sokféleképpen használhatjuk és használják is sokan. Érthetjük alatta az összes kajszit, ami Magyarországon terem, vagy a hazánkban nemesített fajtákat, de van egy fajtacsoport is, amely ezt a nevet viseli. Maradjunk most a másodiknál, tehát beszéljünk a Magyarországon nemesített kajszifajtákról. Hazánkban több helyen is folyik kajszinemesítés. A NAIK Ceglédi Gyümölcskutató Állomásán nemesített fajták többségének a nevében is szerepel, hogy „Ceglédi”, ezen kívül innen származik a 'Nyujtó Ferenc emléke', a 'Mandulakajszí' és a 'Magyar kajszí C.235' fajta is a fő áruajtáink közül. A SZIE Kertészettudományi Karán, a Genetika és Növénynemesítés Tanszéken nemesítették a 'Harmat', a 'Korai zamatos', a 'Corred', a 'Corfirm' és a 'Corlate' fajtákat. A 'Pannónia' pedig a NAIK Érdi Kutató Állomásának nemesítési programjából származik, és az itteni szakemberek emelték ki tájszelekcióval a 'Gönci magyar kajszí' fajtát is, amely ma etalonnak számít a gyümölcsminőség szempontjából.

**Szakmai nap Cegléden,
július 14-én**

A hazai fajták közül jónéhányat vizsgáltak sokféle szempont szerint 2015-ben is a NÉBIH fajtakisérleti telepein, a korábbi évekhez hasonlóan. Köztük régen termesztésben lévő és új nemesítésű fajtákat. A vizsgálatok egyik fontos szempontja volt a fajták gyümölcsseiből ké-

szült termékek érzékszervi bírálata. Ennek 2015. évi eredményeiről számolt be Dr. Szani Zsolt témavezető Cegléden, a NAIK Gyümölcskutató Állomásán megrendezett hagyományos kajszí szakmai napon.

Befőttként a 'Gönci magyar kajszí' szerepelt a legjobban a bírálaton, de hozzá hasonlóan kiválónak találták a 'Corlate', a 'Ceglédi Piroska' és a 'Nyujtó Ferenc emléke' fajtákból készült terméket is. Rostos gyümölcslé kategóriában szintén a 'Gönci magyar kajszí' volt a legjobb, de hozzá hasonlóan kiváló ivólé készíthető a 'Ceglédi napsugár' és a 'Cegléd zamatos' fajták gyümölcsseiből. Lekvárként a 'Corlate' és a 'Ceglédi napsugár' fajtákból készült termék volt magasan a legjobb, megelőzve a 'Gönci magyar kajszí'-t, de a 'Ceglédi szilárd' gyümölcsseiből is nagyon jó lekvár készíthető.

Az Európai Unióban jelenleg 400-nál több regisztrált kajszifajta van, tudtuk meg Dr. Szani Zsoltól. A magyar fajták elsősorban kiváló ízükkel és beltartalmi értékeikkel tűnnek ki közülük, ami a friss piacon éppúgy fontos követelmény, mint a feldolgozás során. A vásárló csak akkor fog visszatérni és újból vásárolni, ha a kajszink nem csak szép, de jó ízű is.

Dr. Kerek Mária Magdolna nemesítő kalauzolásával tekinthettük meg és meg is kóstolhattuk a kutató állomás újonnan nemesített fajtáit (1. kép). Közülük is a legújabb a 'Ceglédi zamatos', amely 2015-ben kapott állami elismerést. Ez a fajta középkesei érési idejével jól

kiegészítheti a fajtásort az ültetvényekben. Friss fogyasztásra és feldolgozásra is alkalmas, tetszetős, megnyúlt gyümölcslakját a 'Mandulakajszí'-től örökölte. A legújabb ceglédi hibridek gyümölcssei is az asztalon voltak (2. kép).

A kajszitermesztésben is elkerülhetetlen a folyamatos fejlesztés, innováció. Ezen a területen még nagyon sok a teendőnk, tudtuk meg Dr. Apáti Ferenc egyetemi docens-től, aki a kajszitermesztés versenyképességének tényezőit elemezte a ceglédi szakmai napon. Vannak korszerű, intenzív ültetvényeink, vannak az újra fogékony, innovatív kajszitermesztőink, de sajnos sok olyan ültetvény is van, amelyek nem felelnek meg a mai kor követelményeinek. A torz támogatási rendszer



1. kép Dr. Kerek Mária Magdolna mutatta be Cegléden a kutató állomás új fajtáit



2. kép A legújabb ceglédi hibridek

következménye, hogy olyan ültetvényeket is sok helyen életben tartanak, amelyeket már régen ki kellett volna vágni.

A versenyképesség egyik fontos tényezője a termésbiztonság, amit sok minden befolyásol, de vitathatatlanul a legfontosabb ezek közül a kedvező adottságú termőhely. Gara Miklós kajszitermesztő 40 éve foglalkozik ezzel a gyümölcsfajjal, és egy termelői csoportot vezet. Mint beszámolt róla, ültetvényeik a Balaton déli partján, Balatonboglár környékén találhatók, keleties fekvésű domboldalakon, 150 és 300 méter közötti tengerszint feletti magasságban. A Balaton hőmérséklet kiegyenlítő hatásának köszönhetően, és mivel a tavaszi hajnalokon a hideg levegő lefolyik a völgyekbe, érzékelhető terméskiesést okozó fagykáruk 40 év alatt egyszer sem volt. Nagy mennyiséget szállítanak exportra, ide a kemény húsú, színes fajták kellenek, ezért telepítették a 'Pinkcot', a 'Big Red', a 'Flavorcot' és a 'Bergarouge' fajtákat. Nem tudnak annyit termeszteni, amennyit el ne lehetne adni. A hazai friss piacra és feldolgozásra inkább a magyar fajtákat és a 'Bergeron'-t keresik. Fontos, hogy olyan mennyiségű árualapunk legyen, amivel a megcélzott piacon alku pozícióba tudunk kerülni. Az ültetvény létesítésénél és a működ-

tetésénél nem szabad spórolni, mindenképp a legjobbat kell beszerezni, a fák minden igényét ki kell elégíteni. Csak így várható versenyképes termék.

Dr. Szabó Zoltán a Balatonfruit Kft. ügyvezetője a termésbiztonság egyéb tényezőiről is részletesen beszélt. Idén is sok ültetvényben volt fagykár, nagy gazdasági károkat okozva a termeszteknek. A fajták fagyűrő képességének vizsgálata régi kutatási terület, sok adatunk van róla, és tudjuk, hogy a kajszifajták között jelentős különbségek vannak a fagyűrő tekintetében. A fagykárak elkerülése érdekében a technológia során is sokat tehetünk, fontos, hogy kiváló kondícióban tartsuk a fákat. Azokon a termőhelyeken pedig, ahol rendszeresen számíthatunk fagykárakra, érdemes fagyvédelmi módszereket használni. Ezek közül a paraffinkannás ültetvényfűtés talán a leghatékonyabb, bár nem olcsó. A termésbiztonság másik nagyon fontos tényezője a gyümölcskötődés a virágzási időszakban. Vannak öntermékeny és önmeddő kajszifajták. Az öntermékenyülők biztonságosabban teremnek, sőt egyes években oly mértékben túlkötődnek, hogy nagy költséget jelent a gyümölcscsúrtítás elvégzése. Az önmeddőkhöz kompatibilis és velük egy időben

virágzó pollenadó fajtákat kell ültetnünk, illetve a fajtatársítást úgy kell kialakítani, hogy a fajták egymást megporozzák. Az időjárás szélsősége miatt azonban az együttvirágzás nem mindig biztosított. Erre Dr. Szabó Zoltán azt a példát hozta föl, hogy a 'Bergarouge' megporzására telepített 'Bergeron' egyes években megrétfálja a termeszteket, mert később nyílik, és így nem végzi el a feladatát. Megoldás lehet több fajta egymás mellé telepítése, ami viszont a növényvédelmet és a szüreti munkákat teszi bonyolultabbá. A kajszirovmegporzású növény, ezért nagyon fontos, hogy virágzáskor legyen elegendő rovar az ültetvényben. A házi méhek a legfontosabb pollen átvivők, de érdemes a vadméheket is megtelepíteni az ültetvény környékén fészkelő helyek kialakításával. Ezen kívül poszméhcsaládokat is vásárolhatunk a jobb megporzás érdekében. Az utóbbi években a fapusztulás lépett elő elsődleges tényezővé, ami a termésbiztonságot veszélyezteti a kajszültetvényekben. A kajszinak több mint 40 kórokozója van, ezek közül több is felelőssé tehető a fapusztulásért. Vizsgálati eredmények szerint jelenleg a *csonthéjasok európai sárgulása fitoplazma* (European stone fruit yellows phytoplasma) okozza a legfőbb problémát. A vírusokhoz hasonlóan növényvédő szerrel nem tudjuk kiirtani ezt a kórokozót a növényekből. A megoldás csak az, ha egészséges oltványokat telepítünk, és védekezünk a fitoplazmát terjesztő vektorok, elsősorban a szilva-levélfoly ellen. Nem szabad azonban megelégednünk arról, hogy más fapusztulást okozó kórokozók is jelen vannak, gombák, baktériumok, amelyek elleni védelmet a növényvédelemnek és az egész technológiai folyamatnak biztosítania kell.

Skola István állomásvezető, mint házigazda, külföldi tanulmányútján szerzett tapasztalatairól számolt be. Hollandiában több kísérleti ültetvényben is járt, ahol elsősorban az alanyhatás kísérleteket tanulmányozta. A kajszifapusztulás egyik oka lehet a nem megfelelő alanyhasználat, erre nálunk is jobban oda kellene figyelni. Régebben voltak



kajszialanyokkal kapcsolatos kutatások hazánkban, jelenleg nem nagyon foglalkozik ezzel senki. A legfőbb kérdés, hogy ki finanszírozza az ilyen vizsgálatokat.

Fajtabemutató Tordason, július 27-én

Tordason, a NÉBIH Fajtakísérleti Állomásán, már házigazdaként köszöntötte a kajszifajtabemutató résztvevőit Dr. Szani Zsolt (3. kép). A NÉBIH feladata az állami elismerésre bejelentett fajták vizsgálata, ebből a célból több kísérleti ültetvényt tartanak fenn. A kajszikat Tordason vizsgálják. Rendszeresen szerveznek fajtabemutatókat a szakemberek számára, az idei programon a későn érő fajták bemutatása volt a cél. Régen hazánkban a kajsziszezon július hónapra koncentrálódott. Ma már sokkal hosszabb a szüreti szezon, június elejétől szeptember végéig érnek a kajszifajták. Minél északabbi termőhelyen vagyunk, annál inkább érdemes a késői fajtákkal foglalkozni, hiszen a szezon végén, a dömping elmúltával újból magasabbak az árak, és nincsenek versenytársaink a piacon, mert a déli vidékeken már



3. kép Dr. Szani Zsolt témavezető beszél a NÉBIH tordasi fajtabemutatóján

leérett a kajszí. *Késői érésű fajtáknak azokat tekintjük, amelyek akkor érnek, amikor a 'Gönci magyar kajszí' már eltűnt a piacról, tehát július 20-25. után.* Egyre több késői fajta van a hazai és a külföldi nemesítők munkájának köszönhetően. Július 25. körül kezd érne az évek átlagában a 'Corfirm' fajta, amelyet Budapesten a SZIE (korábban Corvinus

Egyetem) Genetika Tanszékén nemesítettek (4. kép). Rendszeresen és biztonságosan terem, csak teljesen érett állapotban magvaváló a gyümölcse. Húsa kemény, jól szállítható, de varasodásra érzékeny. A tordasi kísérleti ültetvényben az éréskezdet állapotában láthattuk a gyümölcseit a fajtabemutatón. A 'Corlate', amelyik ugyanebből a nemesítő

A szakmai előadás előtt, a rendezvényen megjelenteket köszöntő Lukács József elnökhelytessel, a NÉBIH Növénytermesztési és Kertészeti igazgatójával beszélgettünk

Nem késői ez az időpont?

Az volt a cél, hogy a gazdák lássák, nemcsak korai fajták vannak, hanem a tenyésztő kitolásával a jövőben új fajtaválasztéki csoport is rendelkezésükre áll.

Hány fajtát fognak bemutatni?

Ugyanazokat, amelyek itt a tanácskozás előterében is láthatók. Huszonegy fajtáról van szó, közöttük olyanok is, amelyek a késői időpont ellenére még éretlenek.

Hazai vagy külföldi fajtákat láthatunk?

Mindkettőt, de ezekről részletesen majd Szani Zsolt kollégám fog beszélni.

Ez a harmadik kajszibemutató, amelyet minden évben megrendeznek. Láthatóan nem csökken az érdeklődés.

Sőt, mondhatom, hogy növekszik. Az elmúlt évben még elfértünk a Fajtakísérleti Állomás épületében, de az idén a település közösségi házát kellett elkérnünk az önkormányzattól. A regisztrációt száznál is több főnek kellett állítanunk, de ezen felül érkezőket sem tudtuk visszaküldeni, jelenleg közel kétszázötvenen vagyunk.

Ez elég látványos érdeklődés.

A szervezésben és a rendezvény finanszírozásában a Nemzeti Agrárgazdasági Kamarában kiváló partnert találtunk, akik első szóra – most már harmadik alkalommal – támogatják rendezvényünket.

Ahogy ezt Papp Gergőtől, a NAK főigazgató-helyettesétől hallottuk, ez az a rendezvény, amelynél biztos, hogy jó helyre ment a pénz.

Amelyet ezúttal is köszönünk, a Hivatal és a gazdák nevében.

Igazgató úr térjünk át a másik témára! Oklevelek.

Igen. Elhatároztuk, hogy a fajtelismerést tanúsító okleveleket a jövőben – és ezt már a múlt évben is így tettük – ünnepélyes keretek között adjuk át a nemesítőknek. Ezúttal is így teszünk. Kilenc oklevél kerül átadásra.

Dr. Bódis László



Lukács József elnökhelyettes fajtelismerést tanúsító okleveleket ad át



4. kép A Corfirm fajta gyümölcse



5. kép A Fardao fája standard növekedési habitusú



6. kép A késői román fajtasor új tagja az Augustin

Sokan talán 'Jennycot'-ként ismerik. Magyarországon, augusztus végén érik, ha beválik, alkalmas lehet a szüreti időszak meghosszabbítására. Gyümölcse élénk narancsszínű, kevés fedőszínnel. Magas cukortartalmához viszonylag alacsony savtartalom társul. A más földrészekről származó fajták honosításának egyik nehézsége, hogy itt olyan kórokozók-kal találkozunk, amelyekkel hazájukban nem. Az elkövetkező években derül ki, hogy a 'Larclyd' fajta hogyan reagál a vírusos, a baktériumos és a gombás fertőzésekre. Franciaországban is nagy hangsúlyt fektetnek a késői érésű kajszik nemesítésére. Az egyik nemesítő műhely mindegyik késői fajtájának a neve Far...-ral kezdődik, erről ismerhetők föl. A 'Faralia' 3-4 nappal a 'Bergeron' után érik, nálunk július legvégén szüretelhető. Gyümölcse színesebb, nagyobb és keményebb húsú a 'Bergeron'-étől, ezért sokfelé Európában már inkább ezt ültetik az érési időszak ezen részének kitöltésére. Még három fajta található Tordason ebből a sorozatból, a 'Farbaly', a 'Fardao' és a 'Farclo'. A 'Farbaly' éppen zsendült, a másik két fajta gyümölcsét még éretlen állapotban láttuk július 27-én. Tanulságos a termesztő számára a fajta fahabitus, növekedési jellemzői is, hiszen az ültetvény tervezésekor tudnunk kell, hogy milyen művelési rendszerre lesz alkalmas a fajta. A Far sorozat tagjainak többnyire jól kezelhető, standard habitusú fái vannak, az intenzív ültetvényekben legelterjedtebb kompakt váza faalak jól kialakítható belőlük (5. kép). A Romániában nemesített késői fajták már régóta ismertek Magyarországon, az 'Olimp', a 'Callatis', a 'Sirena' és a 'Selenia' jól kiegészítik a fajtasort néhány hazai ültetvényben. A sorozat új tagja az 'Augustin', amelynek igen tetszetős, illatos és jó ízű gyümölcsei éppen kezdtek érni a tordasi fajtabemutató napján (6. kép).

*

A szakmai rendezvények tanulságaként levonható, hogy a kajszival érdemes foglalkozni hazánkban, hiszen idehaza és külföldön is jól eladható. A közhiedelemmel ellentétben azonban egy nagyon igényes gyümölcsfajról van szó, melynek termesztése során sok speciális szakmai problémát kell megoldani, ami csak összefogással lehetséges.

műhelyből került ki még teljesen éretlen volt, hiszen ez egy szeptemberben érő fajta.

Az utóbbi években sok külföldi ne-

mesítésű késői kajszifajta is bekerült a hazai ültetvényekbe, és ezek közül többet Tordason is vizsgálunk. A 'Larclyd' nevű fajta Új-Zélandról került hozzánk.